

Erwan Berthou (Kaledvoulc'h). 1861-1933, euz Pleuvihan, e-kichenn Lezardev.

Nominoe, Roue meur Breiz¹.

Goude maro Morvan Lez-Breiz, Louiz kenta, mab da Charlemagn, a lakaas Nominoe da rena en Breiz evel lutanant dezañ. Nominoe, an hini² a ziskenne deuz rouanez koz ar vro, a oa eun den a spered braz hag eur brezelour dimeuz ar gwella. Servijet e-nevoa, dindan an Impaler koz, evel jeneral.

Ar Vretoned n'o-devoa ket meur a fiziañs ennañ, dre ma oa lakaet en karg gand impalaer Bro-Hall, o enebour, ha dre ze e halvjont, evel roue Breiz, Gwignavrac'h, Beskont Leon. Mez kabitened Louiz kenta, ar re³ 'oa demdost da Vreiz, a deuas gand o armeou hag a drehas war ar Vretoned.

An impalaer a halvas Gwignavrac'h d'e balez hag a bardonas dezañ ; mez adaleg distroet d'e vro, ar priñs breton a zavas adarre tud a vrezel hag a redas, gwaz 'vid biskoaz, war vignoned Louiz kenta.

Ar Hont Lamber 'erruas d'o zikour hag a zeuas a-benn da laza Gwignavrac'h.

D'ar houlz-se an Normaned a ziskenne dre-oll war vroioù ribl ar mor. Kêr ar Yeoded, e-kichenn Lannuon, an hini⁴ a oa eur gêr vraz, a oa en dismantr dindan al laeron-vor-mañ. Nomenoe a yeas a-dal deze gand e zoudarded, mez ar holl a vanas kement en eil tu evel egile. Koulskoude an Normaned, goude beza prenet boued, a bignas war o listri hag a guitaas ar vro.

Impalaer Bro-Hall 'nevoa meur a reuz dre leh all hag a leze ar Vretoned da alani. Ar re-mañ 'gengeras an digarez-se evid kinniga ar gurunenn a roue Breiz da Nominoe, rag beza o-devoa meur a hrad dezañ, ha meur a fiziañs o-devoa lakaet ennañ goude ma 'nevoa gwallgaset an Normaned war ar mor.

Ar maro 'skoas an Impalaer gall en amzer-ze. E vugale, evid lodenni o danvez, n'erruent ket da 'n em glevoud. Tra-walh o-devo d'ober etreze.

Nominoe ne chomas ket da hoari. Bounta 'reas ar Hallaoued e-mêz ar vro, terri 'reas lezennou Jarlez-Veur, troha 'reas oll hualou Breiz, ha rei a reas dezi he librentez evel gwechall. Hadsevel 'reas ivez mogerioù ar hestell, ha lakaad 'reas enne e zoudarded.

E labour 'oa êzetaet dezañ dre ma oa brezel heb diwez etre daou vab an Impalaer maro, etre Jarlez ar Moal ha Louiz ar Jermaneg. Ar hont Lamber, an hini⁵ 'oa mestr war gêr an Naoned, 'roas dorn da dud ar roue Jarlez ar re⁶ 'oa dindan urz ar hont Renaud.

Hogen Lamber ne gavas ket e oa greet tra-walh a stad dioutañ ; c'hoant e-nevoa da veza lakaet perhenn war an Naoned ; evid se e houlennas sikour digand an Normaned. Ar re-mañ a zavas eta d'an Naoned, war o bagou, hag a zeuas buan a-benn diouti, hep poan, rag ne oa mestr ebed evid he divenn. Distruja 'rejont ar mogerioù hag ar manatioù ; laza 'rejont an eskob, ar veleien hag ar veneh, ha lakaad 'rejont ar vro dre-oll en tan hag en gwall. Lamber 'n em gavas neuze mestr rik d'an Naoned.

Goude meur a drubuill, bugale Louiz kenta a zeuas da 'n em glevod. Jarlez-ar-Moal en-devoa bet Bro-Hall evid e lodenn ; mez ne oa ket tra-walh evitañ : felloud a ree c'hoaz dezañ kaoud ivez Breiz ; ha setu-eñ o tond, en penn d'eur bern braz a dud a vrezel. Hogen roue Breiz, Nominoe, 'oa war evez. Mond a reas, gand e oll nerz, renet gantañ e-unan ha gand e niz Salaun, mab d'e vreur Rivallon, a-dal d'ar roue frank. Dond a reas a-benn da zrailla arme ar Hallaoued etre Ar Mans ha Chartres, pe c'hoaz, hervez 'lavarer ivez, war zouarou Redon.

Goude an taol kaer-ze, ar Vretoned, en despet da dud ar roue Jarlez, a reas brezel dre-oll 'barz ar broioù nesañ da Vreiz. Ar hont Lamber, an hini⁷ n'halle ket chom en peuh, a rankas kuitaad an Naoned dirag gourdrouz Nominoe. Mervel 'reas, hebdale, en eul leandi merhed, e-kichenn e hoar, an hini⁸ 'oa leanez eno.

Eun nebeud bloaveziou goude, roue Breiz hag e arme a dremenas ster al Loire hag a gastias ar broioù 'zo slabeet⁹ en tu all. Se 'roas kemend a boan galon d'ar roue Jarlez, ken e teuas gand eun niver braz a zoudarded evid stourmi ouz roue Breiz. Mez hemañ, eur wech all, a hounezas c'hoaz an treh.

Neuze Nominoe, o weled pegen nerzuz 'oa erru, ha penaoz n'e-nevoa ken da gaoud aon rag ar Hallaoued, a zoñjas 'n em gurunenni dirag ar Bed, evel rouanez Vro-Hall. Lidou meurbed kaer, en enor da gement-mañ, a zavas en kêr Dol, er bloavez 824, dirag eur bobl deuz ar vrasa, leun a joa ha karget a anaoudegez evid eun den

¹ Nominoe, Roue meur Breiz : notenn e-bazr al leor : Cette notice a été couronnée au concours organisé par l'Union Régionaliste Bretonne, à Lesneven en 1903.

² an hini : "pehini" er skrid orin.

³ an hini : "pere" er skrid orin.

⁴ an hini : "pehini" er skrid orin.

⁵ an hini : "pehini" er skrid orin.

⁶ ar re : "pere" er skrid orin.

⁷ an hini : "pehini" er skrid orin.

⁸ an hini : "pehini" er skrid orin.

⁹ slabeet : ?

a gement a isign¹⁰ vad hag a skiant, an hini¹¹ ‘nevoa saveteet Breiz a-nevez, roet dezi eur splannder ken kaer, ha lakaet anezi da veza doujet gand heh enebourien.

Nominoe a grouas eun arhesbopti en kêr Dol, an hini¹² ‘dlee kaoud dindan e urz oll eskoptier Breiz. Eskob an Naoned, anvet Aktar, ne blijas ket dezañ an urz nevez, hag a zougas klemm d’ar roue gall. Hemañ ‘anaveze penaoz ne oa ket brao kaoud kasoni Nominoe ha ne gavas ket gwelloc’h eged rei eskopti Chartres d’an eskob didronet, evid e zigoll.

Sant Konvoyon ‘oa d’an amzer-ze tad-manah en leandi Redon. Ar vrud dimeuz e vuhez fur ha dimeuz e vuzudou a nije dre-oll. Ar roue Nominoe a gemeras ali digantañ meur a wech, hag e zelaoue evel eun den sklêrijennet gand Doue e-unan.

Sant Konvoyon ‘n em glemmas dimeuz eun nebeud eskibien, ar re¹³ n’o-devoa ket eur vuhez reiz hag eeun ; dimeuz eskob Gwened, dreist-oll. Ar Roue Nominoe a zegemennas aneze dirag eur strollad eskibien vad, doktored euz an Iliz, ha tud ouizieg war al lezennoù ; mez an ali a drehas a lavare penaoz ‘oa red d’ar Pab e-unan rei ar varn war gement-mañ.

Nominoe a gasas Sant Konvoyon da Rom en e leh, evid breutaad ‘eneb d’an eskibien. War an heveleb tro e tlee rei d’an Tad Santel, Leon IV, eur gurunenn aour a-berz roue Breiz, en eur houlen digantañ kaoud ar vadelez da zisklêria dre-oll ‘oa Nominoe ar gwir Roue war Vreiz. Bez ‘oa gantañ, d’e heul, daou-ugent dijentil dimeuz ar furra, ar re¹⁴ a bokas da dreid ar pab, a-berz o mestr. Sant Konvoyon a reas eur vretadenn helavar, er yez latin : « Deut on, emezañ, o ! Tad Santel, da rei deoh eun testeni a zentidigez en ho keñver, a-berz an Trehour braz, ar Roue gallouduz ‘zo o ren war ma bro. Setu amañ, kinniget deoh gantañ, eur gurunenn aour, kizellet gand ijin gaer, ha steredennet gand mein kaer deuz ar vrasa dalvoudegez. Ho madelez, d’he zro, mar plij ganti, a roio da Vreiz, d’he Roue ha d’he fobl, eur merk dimeuz he harantez ha dimeuz ar stad vad a ra diouzim, en eur rei din relegou benniget eur zant bennag, ar re¹⁵ a lakaio war Vreiz diwall an Aotrou Doue. »

Goude-ze, Sant Konvoyon a zisplegas d’ar pab ar hlemmou ‘nevoa d’ober diwar-benn an eskibien, hag ober a reas dezañ al le ma n’e-nevoa en gwel nemed mad an Iliz ha mad e vro.

Ar pab, goude beza benniget Konvoyon hag e dud, a roas dezañ penn Sant Marsilin, pab, an hini¹⁶ ‘oa bet merzeriet en Rom dindan ren an Impalaer Dioklesian. Mez war pez a zelle an eskibien, ar pab ne reas ket a van dimeuz klemmou Nominoe ; ne roas ket ouspenn an testenti a houlenne ar roue diwar-benn e gurunennaj¹⁷

Kement-se roas keun da Nominoe da veza kaset Sant Konvoyon da Rom : ne reas ken goude nemed dre e benn e-unan. Ober a reas en Redon eur hendalh. dimeuz e guzulierien, an hini¹⁸ a varnas an eskibien evid ar wech diwezañ. Ar re-mañ, buan, a dehas da Vro-Hall, daved Jarlez-ar-Moal.

Mez ar Roue Jarlez a dlee paea ker an degemer roet gantañ d’an dud-se. Nominoe ‘zavas e armeou hag a dremenas war vroioù ar Poitou hag ar Maine evel eur barr-avel euzuz. En eur lakaad an dismantr war e hent, eh erruas dirag kêr Poitiers. Roue Bro-Hall, fuloret, a zastumas buan daou-ugent mil soudard hag a redas war-lerh Nominoe an hini¹⁹ a dehe goustadig gand eur bern madou skrapet.

Roue Breiz n’e-nevoa nemed ugent mil soudard, archerien war droad ha war varh, mez pep hini ‘reas e zever evel m’eo dleeet. En arme Jarlez ‘oa eur bagad Saozon a roe²⁰ dezi ar peurvuiñ dimeuz he nerz ; mez o binviou brezel ‘oa kalz re bounner. Ar Vretoned o-devoa kezeg hag armou skañv, ha dre ze e nijent en-dro d’ar Zaozon en eur skei reud hag eeun, hag hep tapoud gwall ebed. Ar Zaozon a spontas buan hag a droas o hein. Ar Vretoned a heulias aneze kement ha ken bihan, o vounta houarn en o hig, ken na chomas ken eur Saoz nag eur marh heb beza gouliet. Beteg an noz teñval e padas an emgann, hag ugent mil soudard Jarlez a vanas an deiz-se war al leur vrezel. An deiz war-lerh deuz ar beure, ar Vretoned a lampas adarre war ar Hallaoued gand kemend a dan hag a nerz, ken e weled ar re-mañ o redeg, penngollet evel eur bagad deñved. An emgann ne echuas adarre nemed gand an noz ha pa ‘nevoa gallet enebourien ar Vretoned mond en diwall en o hamp.

En e hlahar braz, ar roue Jarlez a gollas e benn : e-pad an noz e kuitas e arme hag e redas gand ar foeltr da Bariz. An deiz war-lerh, al lutaned, o weled kollet ar Roue, a gemeras pep hini an teh, heb lared ger, hag ar zoudarded evelte. Mez ar Vretoned, goude beza dihunet deuz eur housk diskuizuz, o weled ar Frañsien o redeg evel gedon etrezeg ar parkou, a gouezas warne evel chas kounnaret. En eur hucha a-bouez-penn, e

¹⁰ isign : ? Galleg “insigne“ ?

¹¹ an hini : “pehini“ er skrid orin.

¹² an hini : “pehini“ er skrid orin.

¹³ ar re : “pere“ er skrid orin.

¹⁴ ar re : “pere“ er skrid orin.

¹⁵ ar re : “pere“ er skrid orin.

¹⁶ an hini : “pehini“ er skrid orin.

¹⁷ e gurunennaj : ? “e gurunennad“ ?

¹⁸ an hini : “pehini“ er skrid orin.

¹⁹ an hini : “pehini“ er skrid orin.

²⁰ a roe : tennet eo bet kuit “pere“.

lakjont o enebourien da beurgoll o skiant. Nebeud a vanas beo da gas kelou dimeuz ar holl spouronuz-se. Kamp ar Hallaoued ‘oa leun a binvidigez. Ar Vretoned a zistroas d’ar gêr, sammet gand madou ar Roue Jarlez.

Goude eun treh ken braz, Nominoe ‘welas e vrud o redeg. E blijadur vrasa ‘oa komz gand Sant Konvoyon, en abati Redon, ha selaou e brezegennou kaer. Servij ‘ree Doue, e-unan, evel eur hristen mad. Sevel ‘reas eun abati all en-kichen Dinan, en Lehon, en hini²¹ ‘reas degas, deuz enezenn Jersey, relegou sant Magloar, arheskob koz Dol ; ober a reas ivez sevel korv Sant Gwennael, ‘barz en manati Landevenneg, evid hen lakaad en eun arched arhant alaouret.

Ober ‘reas c’hoaz eun taol kaer a-raog mervel : kêr Angers ‘oa gouarnet gand an Normaned ; Nominoe o stlabeas e-mêz ar vro-ze, ha kent distrei da Vreiz e savas taillou war broiou an Anjou, an Touraine ha Vendome.

War-dro ar bloavez 851 e varvas ar Roue braz-mañ, an hini²² ‘hadroas da Vreiz heh enor hag he librenteziou, en eur ziframma ar habestr lakaet dezi gand an Impalaer Jarlemagn.

Nominoe eo ar henta Roue ‘nefe renet war oll zouarou Breiz ; a-raog Breiz ‘oa rannet etre eun nebeud konted. Nominoe e-neus bet an enor braz da lakaad Breiz vihan da drehi war Vro-Hall.

Galloud ‘reom-ni lavaroud eo brasa Roue he-deus bet or bro, evel ma’z eo ivez Tad on Broadelez.

Dleoud ‘reom hirie, en despet d’ar bell-amzer, selloud outañ evel ouz eun tad. E skeudenn a zav bepred er pellder, evel hini unan deuz an dud vrasa ‘zo bet war ar Bed.

Enor, karantez, doujañs da Nominoe, Roue Bretoned an Arvor ! Breiz da virviken !

Erwan Berthou

Notenn : Traou faoz ‘zo e-barz ar skrid-se. Red e vefe selled ouz labouriou an istorourien a-vremañ.

---

²¹ en hini : “ e pehini“ er skrid orin.

²² an hini : “pehinf“ er skrid orin.